

KOMITET POLITYCZNY
Ziemi Kowieńskiej

dnia Wł. 13. VII 1922

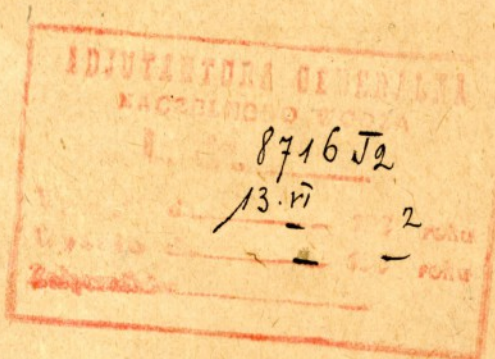
No 2418 i 255

8716Ja

Do P. Naczelnika Państwa
w Warszawie.

Przy niniejszym Komitet ma zaszczyt przesłać :

- a/ odpis memorjału do Rządu Polskiego w sprawie praw mniejszości
narodowościowych na Litwie kowieńskiej, oraz
- b/ memorjał w sprawie podziału pasa neutralnego.-

Wł. K. Gradowski
PREZES KOMITETU

Tafelberg
SEKRETARZ

325

DO

PANA PRZYZYCIETIA MINISTRÓW

RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Dotychczasowy przebieg konfliktu polsko-litewskiego napawa niepokojem społeczeństwo polskie na Litwie Kowieńskiej - Sądząc że stanowiska delegatów Rzeczypospolitej na różnych konferencjach w sprawie pomienionego konfliktu oraz z not dyplomatycznych, porykanych przez Rząd Polski do Kowna - społeczeństwo to ma dostateczne podstawy do obawiania się, iż przy możliwych wkrótce czy później decydujących rokowaniach z rządem litewskim /kowieńskim/ - sprawa Polaków ciemniętych od kilku lat przez ten rząd nie zostanie postawiona w sposób katagoryczny i że rozmaite przyrzeki umowy z rządem litewskim /konsularne, handlowe, komunikacyjne etc./ nie zostaną stanowczo właściwie od zagwarantowania wyraźnego nie dopuszczającego dowolnej interpretacji /praw tych Polaków, dotąd bezwzględnie i brutalnie poniewieranych/.

Komitet Polityczny Ziemi Kowieńskiej jako rzecznik wyżej wspomnianego społeczeństwa polskiego, podziela całkowicie te obawy i sądzi, iż zawieranie jakiegokolwiek umów z rządem litewskim bez jednoczesnego uwzględnienia sprawy mniejszości polskiej na Litwie Kowieńskiej i uwzględnienia zasadniczych postulatów politycznych tej mniejszości - może mieć dla niej następstwa katastrofalne.

Zwłaszcza włączenie Wileńszczyzny do Rzeczypospolitej Polskiej może rozwiązać ręce rządowi litewskiemu, który wówczas, opierając się na zasadzie suwerenności, bez wątpienia postara się zatrzeć nawet ślady polskości w podległym sobie kraju. Pod tym względem Komitet może się powołać na precedensy w Letgalji i w zachodniej Białorusyjnii, gdzie ultrademokratyczne rządy nie będąc związane żadnymi jednostronnymi zobowiązaniami, puściły w niepamięć niedawne jeszcze głoszone przez siebie zasady tolerancyjności i rozpoczęły przy pierwszej okazji bezwzględne prześladowanie i tępienie polskości.

Komitet jest przekonany, że tylko jaknajdalej idące gwarancje -

nie ogólnikowe lecz jaknajszczegółowiej opracowane, a wysunięte jako "conditio sine qua non" przy zawieraniu układu z Litwą Żmudzką /Kowieńską/ mogłyby zapewnić Polakom tamtejszym byt i polityczny oraz kulturalny rozwój.-

Wobec tego Komitet niniejszym nam zaszczyt przedstawić Rządowi Rzeczypospolitej Polskiej co następuje.

Odnosny w sprawie mniejszości polskiej na Litwie Żmudskiej /Kowieńskiej/ układ winien zawierać:

- I/ zobowiązania rządu litewskiego dotyczące bezwzględnego uniważnienia dotychczasowych antypolskich zarządzeń i
- II/ zobowiązania i zarządzenia gwarancyjne.

Ad. I.

1/ Bezwzględna i całkowita amnestja dla Polaków osądzonych w związku ze sprawą Polskiej Organizacji Wojskowej, Strzelców Nadniewońskich i innych politycznych organizacji i związków lub indywidualnych politycznych wystąpień na tle Unji z Polską lub opozycji względem tak często zmieniających się rządów, oraz całkowite umorzenie będących w toka dochodzeń i nieuwzględnianie nowych dochodzeń w tego rodzaju sprawach.

2/ Zapewnienie bezwzględnego i natychmiastowego prawa powrotu do kraju politycznym wygnańcom i uchodźcom - Polakom.

3/ Zwrot tymczasowym obywatelom kategorjom polaków /p.p. I i 2/ mienia wszelkiego rodzaju i wypłata odszkodowania niefikcyjnego za czasowe jego zajęcie /sekwestr./ przez rząd lub organizacje samorządowe /gminy/ oraz za pozbawienie zarobku w czasie wzięcia lub przymusowego uchodźstwa z kraju i zwrot skonfiskowanych kasek i składowych przez politycznie oskarżonych.

4/ Zwrot mienia wszelkiego rodzaju zajętego przez rząd lub organizacje samorządowe /gminy/ z powodu nieobecności właścicieli i wypłata im odszkodowania.

5/ Wypłata odszkodowania za nieprawno i nadmierne podatki lub

rekwizycje stosowane wobec Polaków na podstawie zarządzeń bezpośrednich /n.p. uprawnienia gmin do reparycji świadczeń "in natura" / - i niezwłocznie anulowanie tych zarządzeń.

6/ Anulowanie rozporządzenia o nieprzyznawaniu pełnomocnictw wydawanych w Rzeczypospolitej Polskiej lub w Litwie Środkowej przez czynniki oficjalne.-

7/ Niezwolnione anulowanie wszelkich zarządzeń rządu litewskiego lub jego poszczególnych organów administracyjnych, mających na celu bezpośrednio lub pośrednio ograniczenie praw obywatelskich Polaków, jak te: dotyczących używania języka polskiego, ograniczeń prasowych, swobody ruchów, swobody działalności związków, stowarzyszeń i zrzeszeń politycznych, kulturalnych i gospodarczych i t.d.-

8/ Zakaz prowadzenia nagonki antypolskiej przez czynniki oficjalne lub przez specjalnie dla tego celu utworzone organizacje /n.p. Szaulisy/ i zobowiązanie rządu do porozumienia się z władzami dyocesanialnymi dla uniemożliwienia propagandy antypolskiej przez duchowieństwo zeznające w kościołach, przy spowiedzi i t.d.-

Ad II.

1/ prawo opcji w pięcioletnim terminie.

2/ zapewnienie optantom: a/ prawa wywozu do Polski bez ograniczeń wszelkiego ruchomego majątku oraz waluty w gotowości lub w przekazach bankowych, b/ pięcioletniego terminu dla likwidacji wszelkiego rodzaju nieruchomości i uznania działów rodzinnych i c/ niezwłocznej wypłaty przez rząd strat poczynionych przez wojska rosyjskie i przez okupację niemiecką.

III. straty te były zarejestrowane przez rząd litewski w 1919 r. i ponakładowane były wydane odmienne zaświadczenia.

3/ W gminach lub parafjach o przeważającej ludności polskiej / ponad 50% ludności chrześcijańskiej / państwowymi urzędnikami administracyjnymi i sędziami mogą być tylko miejscowi Polacy, wszelkie akty, dochodzenia, rozprawy i wyroki winny być w takich miejscowościach sporządzane w języku polskim.

Uwaga: miasta i miasteczka mają się liczyć pod tym względem jako jednostki administracyjne.

4/ W gminach lub parafjach mających polskiej ludności wyżej 10% ogólnej liczby chrześcijan - katolików, wszelkie podania do sądów i władz administracyjnych mogą być sporządzane w języku polskim i w takich wypadkach wyroki lub też odpowiedni obowiązkowo muszą być wydawane tymże języku.

5/ Władze centralne i odwoławcze, instytucje sądowe lub administracyjne obowiązane dawać odpowiedzi lub ferować wyroki w języku polskim o ile odnośnie podania lub akty postępowania sądowego lub administracyjnego są sporządzane w tymże języku.

6/ W gminach lub parafjach mających polskiej ludności wyżej 10% ogólnej katolickiej ludności, powinny być otwierane państwowe szkoły powszechne /ludowe/ z polskim językiem wykładowym. Nauczycielami lub nauczycielkami w takich szkołach mogą być tylko Polacy.

7/ W celu przygotowania nauczycieli i nauczycielek dla polskich szkół powszechnych powinny być otwarte państwowe seminarja nauczycielskie / męskie i żeńskie/ z polskim językiem wykładowym i utrzymywane całkowicie przez Państwo.

8/ W okręgach liczących mniej 10% ludności polskiej może ta polska ludność utrzymywać szkoły polskie własnym kosztem na warunkach wymienionych w p.6-gm.

9/ Szkoły średnie i wyższe tak ogólnokształcące, jak i zawodowe z wykładowym językiem polskim winny być zakładane we wszystkich okręgach, gminach lub parafjach liczących powyżej 20% ludności polskiej, koszt na utrzymanie tych szkół powinno być pokryte z budżetu oświatowego proporcjonalnie do ilości ludności polskiej w całej Rzeczypospolitej Litewskiej.

10/ Przy Ministerjum Oświaty powinna być powołana do życia Polska Rada Szkolna, składająca się z 5 osób wybranych przez polską ludność.

11/ Polska Rada Szkolna winna stanowić jednostkę autonomiczną, utrzymywać łączność z litewskim Ministerjum Oświaty przez pośred-

16/ Z wszystkich poborowych polaków z całego terytorjum Rzeczypospolitej Litewskiej winny być sformowane specjalne pułki pod dowództwem oficerów i podoficerów Polaków. Język komendy w takich pułkach winien być polski. Miejsca postoju tych pułków powinny być miasta i powiaty o ludności polskiej nie mniej 30%.

17/ Przy przeprowadzaniu reformy rolnej prawo nadzisku winno być udzielone wyłącznie mieszkańcom odpowiedniej gminy, Polakom lub Litwinom w niej zamieszkującym proporcjonalnie do ich ilości z uwzględnieniem stanu posiadania i według ogólnych norm określonych ustawą Sejmu Kowieńskiego. Rosyjscy osiedleńcy wszelkich kategorii w żadnym razie nie mają prawa korzystać z reformy rolnej.

18/ W każdej gminie winna być zorganizowana Komisja wybrana przez ludność odpowiedniej gminy proporcjonalnie do ilości Polaków i Litwinów stale w niej zamieszkujących, i której obowiązkiem będzie czuwać nad sprawiedliwym wykonaniem reformy rolnej stosownie do p.17-go.

19/ Pod żadnym pozorem nie może być utrudniane otrzymywanie przez Polaków paszportów zagranicznych na wyjazd zagranicę lub zbieganie do Polski.

20/ Dla kontroli nad wypełnianiem układow w sprawie kontroli międzynarodowej imigracji polskiej i dla reprezentowania oraz bronięcia interesów ludności polskiej w Rzeczypospolitej Litewskiej winien być mianowany "Minister do Spraw Polskich" z grona posłów polskich w Sejmie litewskim Kowieńskim.

Takie są minimalne żądania w stosunku do rządu litewskiego /Kowieńskiego/, które w głębokim przeświadczeniu Komitetu, winny być zagwarantowane w specjalnym układzie przy zawieraniu ogólnej umowy polsko-litewskiej i od zgody na które rząd litewskiego sama umowa winna być w sposób bezwzględnie stanowczy uzależniona.

Strośniejsze swe postulaty jako pewien minimum i nestrzegając sobie prawa do rozwijania i komentowania punktów szczegółowych, Komitet uważa za rzecz niemierniejszej wagi skierować uwagę Rządu Polskiego na pewne okoliczności, nieuwzględnienie których może narazić prawa lud

ności polskiej na Litwie na groźne niebezpieczeństwo.-

Rząd litewski w swych wystąpieniach na forum międzynarodowym stale powołuje się na konstytucję tymczasową swego Państwa, w której prawa mniejszości narodowych już są rzekomo zapewnione. W opracowywanej przez Sejm Kowieński i mającej nierzadko wejść w życie konstytucji litewskiej również przewidziana jest oficjalnie autonomia kulturalna dla mniejszości narodowych. Niewątpliwie tym statusem będzie operował rząd litewski w razie złożenia żądań, dotyczących zagwarantowania praw mniejszości polskiej specjalnym układem.

Opierając się na gruntownej znajomości stosunków w krajowych i w Iloletniem smutnem doświadczeniem - gdy pomimo obowiązującej oficjalnie konstytucji tymczasowej ludność polska w Państwie Litewskiem przeżywa niesłychany w historii dziejów swych ucisk - Komitet czuje się w obowiązku podnieść z całym naciskiem, że prawa mniejszości narodowych przewidziane w litewskiej konstytucji tymczasowej - będąc też w konstytucji sejmowej przy obecnym kursie polityki litewskiej nie dają mniejszości polskiej żadnych absolutnie gwarancji i nie przeszkadzają wcale atakom dotychczas dążeniom rządu litewskiego do tępienia polskości w kraju, a to z powodów następujących:

Prawa mniejszości narodowych mają siłę jedynie w stosunku do mniejszości lojalnych,

lojalność w pojęciu rządu litewskiego polega przede wszystkim na pienowici do wszystkiego co polskie,

prawy obywateli Litwy - w pojęciu obecnego Rządu Litewskiego - to ten jej mieszkaniowiec, który nienawidzi polskości i Polskę i gotów nienawidzić swą zadokumentować na polu walki.

Jest rzeczą oczywistą, że dopóki odwieczne dążenie Polaków Litewskich do zachowania jaknajściślej szerszej łączności ojczystego kraju z Rzeczypospolitą Polką i do umocnienia przedświecanej Unji Polako-Litewskiej nie uzyska w Państwie Litewskim pełnych praw obywatelskich - ludność polska będzie zawsze "niełojalna", a co zatem idzie, wyjęta z pod prawa i pozbawiona możliwości korzystania nawet z drugorzędnych praw

konstytucyjnych, co stwierdziła dobitnie historia 3 letniego istnienia "Litwy niezasławskiej".

*Komitet
niezawisły
wobec
władz*

Komitet pozwala sobie wraźnie nadmienić, iż przy ustalaniu % ludności polskiej w danej miejscowości winna być stosowana daleko idąca ostrożność i miarodajnymi mogą być spisy parafjalne /przewojenne/ gdyż wydana obecnie statystyka litewska jest z gruntu i zasadniczo tendencyjna i fałszywa. Statystyka ta rozróżniając "Polaków" od Litwinów mówiących po polsku i operując sztucznie stworzonymi okręgami administracyjnymi - *depotuje się* tylko 5 - 10 % Polaków w miejscowościach wybitnie polskich.

Zważywszy wyżej powiedziane i pamięć, iż Rząd Litewski stale nazywa rodaków naszych "Litwinami mówiącymi po polsku" i ten zaprzeczający poczucie narodowe - Komitet raz jeszcze ma zaszczyt z całym naciskiem pódnieść konieczność specjalnej umowy "gwarancyjnej" niezależnej od brzmienia Konstytucji Państwa Litewskiego

/-/ IGNAŃCI SOKOŁOWSKI

PRZEDSIĘDZIE KOMITETU

/-/ SEKRETARZ KOWALSKI

za zgodności

Stefan Kowalski

SEKRETARZ

KOMITET POLITYCZNY
Ziemi Kowieńskiej

dnia 13 czerwca 1922

No. 255

DO RZADU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

W sprawie podziału pasa
neutralnego.

Z powodu zbliżającej się chwili podziału pa-
sa neutralnego Komitet Polityczny Ziemi Kowień-
skiej oświadcza co następuje:

Komitet Polityczny już w swej mapie wyraz-
nie wskazał, że w t.z. Klinie Kowieńskim, w którym
obecnie znajduje się pas neutralny, Polacy stanowią
przeważającą większość, innymi słowy jest to
kraj, zamieszkały przez Polaków, którzy na mocy
prawa międzynarodowego sami decydować powinni o
swoim poczuciu narodowym.

Rząd litewski wiedząc o tem doskonale wytę-
żał i wytęża wszystkie swe siły do nadania temu
krajowi charakteru litewskiego. W tym celu usil-
nie prowadzi się agitacja dla zdobycia miejsc-
wej ludności, agitacja, posunięta aż do terroru, a
to dlatego, aby Polacy nie śmiali się nazwać Po-
lakami, lecz Litwinami i wyrzekli się odwiecznej
łączności z Polską.

I zaprawdę, sterroryzowany lud Polski nieraz
bojąc się wyznać co czuje, daje się nazwać bądź
to "Litwinami o kulturze Polskiej", bądź to "spo-
lonizowanymi Litwinami", albo wreszcie po prostu
"Litwinami", jak to było na Litwie we zwyczaju, że
każdy Polak dla odróżnienia się tylko od Króle-
wiaka nazywał siebie Litwinem, t.j. takim jakim
był Mickiewicz, który równie te dwa kraje Litwę i
Polskę kochał, wyrażnie uwypatniając swą polską
narodowość.

Przy najgorszym dla Litwinów podziale obec-
nego pasa neutralnego zawsze będzie dysproporcja
w obu Państwach mniejszości narodowościowych, gdyż
obecnie pod rządem litewskim pozostaje z górą

400.000 Polaków, zwarta masa zamieszkałych w rze-
czym klinie kowieńskim, na Łańdzie, w miastach i
miasteczkach, w t.z. "okolicach", wsiach, zaścian-
kach i dworach polskich, a tu Litwinów od 40 do
50 tysięcy.

Rzecz inna, że sfanatyzowany rząd litewski
po prostu odmawia nam prawa do Polskości, przezywa-
jąc nas jak wyżej wspomnieliśmy, ale to jego rzecz,
zaś my twierdzimy, że jesteśmy Polakami i że nas
taka a nie inna ilość.

Wobec tego Komitet Polityczny Ziemi Kowień-
skiej oświadcza, że skutkiem podziału obecnego pa-
ństwa neutralnego nie będzie linia oddzie-
lająca etnograficzną Litwę od Polski, ale dokon-
a się podział nad żywym organizmem polskim, nad lud-
nością polską, która na mocy prawa międzynarodowego
i samostanowienia o sobie tego podziału uznać nie
będzie mogła.

Jednak licząc się z tym faktem, że pomimo
wszystko podział nastąpi, Komitet stanowczo żąda,
aby przy tym podziale zagwarantowano prawa wolno-
ści tak wielkiej liczbie Polaków, pozostających pod
rządem litewskim, aby już przestano ich prześ-
ladować i uśmiercać w więzieniach.

R. Łobdz

PREZES KOMITETU

Stefan Tokur
SEKRETARZ